Ст.н.с. д-р Марияна Витанова
Институт за български език – БАН

Неопределителни местоименни форми в българските диалекти

Семантичните и функционални особености на неопределителните местоименни думи (местоимения и местоименни наречия) в съвременния български книжовен език са сравнително добре проучени. На тях са посветени редица изследвания на наши и чужди учени - Ницолова, Осенова, Ро Хауге, Добрев, Русек и др.

Целта на статията е да се направи преглед на формалното богатство от неопределителни местоимения, употребявани в българските говори, като по този начин се допълнят дистрибутивните местоименни редове (срв. Ницолова 1986:171).

Използваният за анализ материал е ексцерпиран от Архива за български диалектен речник на Секцията за българска диалектология при Института за български език към БАН, от поредиците “Трудове по българска диалектология” и “Българска диалектология. Проучвания и материали”, от публикувани в последните години монографични изследвания, речници и статии за отделни диалекти[1].

Системата на неопределителните местоимения се отличава с разнообразни форми, които имат субстантивна или атрибутивна употреба. Чрез тях се заместват неопределени или неизвестни названия за лица и предмети (*едѝн, боедѝн, пудѝн, н’àкуй, ѐди-кòй, ѐдъ-кутрѝ, бѣт–кòй, нѐм-кòй, невѐ-кòй, нàм-кòй, нà-кòй, нà-кутрѝ, ѐр-кòй, кѝм-кòй, вàри-кòй, òр-кòй, макàр-кòй, кòй-гòде(р), кòй да е, кòйто и да е, кутрѝ дъ е, кутрѝту и дъ е, кòй билò, кòйто и да билò, кòй-бѣди; нѐшто, ѐди-штò, нѐм штò, невѐ-штò, ѐр-штò, штò-гòде(р), штò да е, штò билò* и т.н.), за количествени и качествени признаци (*н’àкъкъф//н’àкъф//некакòф, не знàм к’икъф, нàм какѣф//нàм какòф, невѐ какòф, ѐди-къкѣф// ѐди-какòф// ѐдъ-къкѣф, кѝм къквѝ, ѐр какѣф// ѐр какòф, какàф-гòде(р)//какòф-гòде(р)//къкѣй-гòту, къкѣф дъ йе//какòф да е//к’икъф да йе, къкѣф бѣди//кѣф бѣди, къкѣфту бѣди, колкàф-гòде(р); н’àкулку, кòлку дъ е, кòлко и да йе, кòлку-гòде, òле-гòде// òле-гòд, ѐди-кòлко// ѐдъ-кòлку, кѝм-кòлку* и т.н.), за притежание (*нѐчий, чѝй да е, чѝй-гòде(р), чѝй билò* и т.н.).

При самостоятелна употреба на неопределителните местоимения за лица от мъжки род единствено число са запазени гломеративни и

[1] Поради ограничения обем на статията, не се посочват подробно източниците на материала.

дателни падежни форми – *Квàт пуѝскъш н'àкугу дъ гу вѝдиш, мòжиш дъ пуглѐнниш. Н'àкуму дàвът и брàшну. Рỳкни кòгъ дъ е. Дàй ги кòму дъ е* (Съчанли, Гюмюрджинско); *Дъ ни бòснъ пунòга. Зъкълнòъм тъ дъ ни кàжиш пунòм* (Еникьой, Ксантийско); *Зъ утѝйт съз бѣт-кòгу; Да дадѐ бѣт-кòму идын дрòбен' лѐп. Мòжими да хуртỳвами със макàр кòгу у светѣ* (Банат); *Че сàкаш от нѐкога манивѐлу; Нѐкому дàй тѝйа пàре* (Годеч); *Тѝзека нѐкому не казà ли штò станà* (Самоковско); *Со когò-годер не се фàк'ай свàт; Комỳ-годер не се дават ѕевгар* (Гостивар); *Невѐкого к'е видам, невѐкому к'е кàжам* (Овче поле) и др. Дативната форма се употребява по-рядко. Вместо нея се използва предложна конструкция от типа *на н'àкого*. Регистрирани са случаи, когато между частите на сложното местоимение се вмъква предлог, срв. *ѐт нъ кòгъ си, ѐдъ нъ кòмъ* (Дедеагачко) и др.

В българските *у*- говори при названията за лица от женски род единствено число се откриват винителни падежни форми, срв. *Òдрежи од нѐкойу гỳму. Че га тỳрам у к'иквỳ да йѐ вòду* (Годеч), *Нѐкойу од момѐте че ожѐнимо зимỳска* (Царибродско), *Кликнѝ нъкỳ жънỳ дъ ти жнѐйе* (Ново село, Видинско) и др. Запазени падежни облици се срещат и при неопределителните местоимения за признаци - *нѐк'икъф - нѐк'иквого* (м.р.), *нѐк'иква - нѐк'икву* (ж.р.) и за притежание – *нѐчийа – нѐчийу* (ж.р.). Друга диалектна особеност, която се открива при неопределителните местоимения от пограничните говори, е наличието на отделни форми за мъжки, женски и среден род в множествено число – *нѐкои, нѐк'икви, нъ'кѝ, нѐчии* (м.р.) – *нѐкойе, нѐк'икве, нъ'кѐ, нѐчийе* (ж.р.) – *нѐкойа*, *нѐк'иква, нѐчийа* (ср.р.) – *Иду нѐк'иква децà.Нѐк'икве жѐне пойỳ. Нѐчийе чѐрке ѝду* (Царибродско), *Нѐкое жѐне мòе и да нòсу* (Годеч), *Дàй нък'ѐ жътвàрке дъ ти пожнѐйу* (Ново село, Видинско) и др.

В словообразувателно отношение групата на диалектните неопределителни местоимения е твърде разнородна (Осенова 2002:43-44). От синхронна гледна точка тя включва прости лексеми (*н'àкуй, пудѝн, боедѝн*), сложни лексеми, образувани чрез добавяне на различни словообразувателни елементи в начална или в крайна позиция (*ѝди-кòй, ѐдъ-кутрѝ, ѐр-кòй, кѝм-кòй, макàр-кòй, кòй-гòдер, вàри-кòй, òле-гòде*), полесинтетични съчетания (*кòй да е, кòйто и да е, кутрѝ дъ е, кòй бъди, кòй билò, кутрѝту и дъ е*) и аглутинативни форми (*нѐкуй си* и др.).

Частицата *си* при формите от аглутинативен тип засилва неопределеността и изразява пренебрежителен стилистичен нюанс – *Имъли н'àкъкви си руднѝни* (Силистренско), *Н'àкуй си бъхтàли тàм.*

Н'àкъкъй си келѐш (Вишовград, Павликенско), *Н'àкуй си чъпкъ̀ни пàк съ влизàли в гърдѝнтъ* (Войняговци, Карловско), *Бърбòри нѐшту си* (Самоковско) и др. Според едни автори *си* е остатък от стара оптативна форма на глагола бъıти (Мирчев 1978:191; Иванова-Мирчева, Харалампиев 1999:117), а според други, тя е форма за дателен падеж на възвратното местоимение (Ницолова 1986:172). Частицата *си* може да се вмъква и между частите на сложното или съставно по форма местоимение, срв. *ѐди-кòлку си* и *ѐди си кòлку, нàм къкъ̀й си* и *нàм си къкъ̀й* и т.н.

В някои говори се срещат и умалителни облици на неопределителните местоимения, срв. *нѐштичко//н'àштичко// нȅштичко, н'ȅшку, нȅквичко, нȅквичичко* (Центр. Родопи), *н'ȁштенце* (Провадийско), *н'àкуйчек* (Драмско, Сярско), *н'àкафчек, н'àкафка* (Родопи), *нѐконинко* (Ихтиманско), *ѐде-кòлкавичък* (Велес), *штогудичка* (Висока, Солунско), *шдòйудичка* (Сухо, Солунско), *шдòлце* (Еникьой, Ксантийско) и т.н., напр. *Йàла да ти дàм парô да ми купѝш н'àштичку. Нêштичко ште та запитам. Л'у нȅквичко ми дàдни* (Смолянско), *Тòнинку еднò н'ȁштенце ми не дàдва* (Черковна, Провадийско), *Съкън, дъ ни прудӯмиш шдòлце. Н'àа стуѝм глàнни йа, ша стòрим шдòлце* (Еникьой, Ксантийско) и др.

В системата на българските диалектни неопределитлни местоимения се обособяват две основни групи.

1. **Неопределителни местоимения, образувани с числителното име *един*.**

Както е известно в старобългарски език числителното ѥдинъ се среща и с неопределително значение за лица и предмети 'някой' или за признаци 'някакъв'. Като неопределително местоимение стб.ѥдинъ се употребява самостоятелно или в съчетанието ѥдинъ любо, среднобълг. любоѥдинъ (Граматика1991:248; Иванова-Мирчева, Харалампиев 1999:117).

Неопределителната местоименна функция на *един* е запазена както в източните, така и в западните български диалекти. Употребата на *един* най-често е атрибутивна – *Отишѐл на енò сѐло* (Кюлевча, Шуменско); *Ръспрàаши виднъ̀ш чѝчу ти Кòл'у как приз иднъ̀ зѝмъ в* ...(Троянско); *Виднъ̀ш свътòвници утишлѐ нъ зглѐдъ у иднъ̀ мумъ̀* (Енина, Казанлъшко); *Фàнъф пу аннъ̀ път'ка с нѐга и изл'àзъф на идѝн бузалък* (Нова Надежда, Хасковско); *Тòй отишòл на едѝн дуг'àн ф*

сѐло. Едѝн сиромàх тръгнàл да ѝде да печàли (Габаре, Белослатинско); *Едън дòктур йу бѐше казàл* (Годеч); *И ме затворѝ момàта у еднò мàненко одайчѐ* (Царибродско) и др. Макар и по-рядко *един* се употребява и субстантивно, срв. *Че òкнем еднòга за кỳма и готòво* (Годеч); *Еднѝ са оздравѐвале* (Ихтиманско). Най-добре е изразена неопределителната функция при формата за множествено число, която влиза в семантично противоречие с количественото значение 'един брой от някакви същини' – *Глѐдъме тàм еннѝ òръ се нъбарàли* (Съчанли, Гюмюрджинско); *Инѝ л'ỳд'е му кàаха* (Еникьой, Ксантийско); *Едѝн терѕѝа отишъл с чирàка си у еннѝ òра да шѝе* (Смолско, Пирдопско).

В днешните рупски говори като наследници на съчетанието любоѥдинъ са запазени формите *боедѝн//боадѝн//бодѝн//будѝн//бадѝн//бодън* (Мирчев 1932). Разпространени са главно в родопските и в западнорупските диалекти, но се срещат и в отделни западнотракийски говори - *Зàп'ени вратàта, ч'е буд'ѝн ш'е фл'ѐз'е. Буаднѝ пак ш'е* рекiт (Ропката); *Катò да бѐше калѐсан на боеднà зенгѝнцкъ сфàтба* (Гоцеделчевско); *Боеднѝ л'ỳде му в'àроват* (Драмско) и др.

В Западна Тракия – Ксантийско, Гюмюрджинско, Димотишко и Дедеагачко се употребява друго, типично само за рупската диалектна зона, неопределително местоимение *пуедѝн//пуадѝн//пуъдѝн//пудѝн* – *Мър нòаш ли пунà дрỳшка да пòате зъиндш* (Еникьой, Ксантийско); *Пуннà пърчà л'àп ни дàвът. Ку не вàти пудѝн дъш, кòзнъ къкò съ прàйм* (Съчанли, Гюмюрджинско). Освен за лица и предмети се употребява и за признаци - *Пудѝн чул'àк зъмнà ут пiт'ът* (Еникьой, Ксантийско); *Кòй е стòрил пудѝн к'ар уд жѐнети* (Дервент, Дедеагачко); *Дъ ги ръзигрàвът кът пуннѝ мъймỳни. Дъ вѝд'ът ут нъпрѐшнийъ дѐн' дъ н'àмъ пуъннѝ хòръ* (Съчанли, Гюмюрджинско) и др. Съществуват различни предположения относно появата на това неопределително местоимение. Някои автори приемат, че *пудѝн* е фонетичен вариант на *боедѝн*, получен от обеззвучаването на *б* в *п*. Т. Бояджиев (1979:46-47) допуска, че появата на *пудѝн* е следствие от преосмисляне на предложното съчетание *по един*. Според нас *пудѝн* възниква от съчетаването на наречието *поне* с *един* по аналогия на стб. любоѥдинъ (от любо 'само' + ѥдинъ) и с последвало опростяване, срв. *поне един>поедин>пуидин>пудин*.

По модела *поне един>пудин* от наречието *бàрем//бàре//бàр* 'поне' и *едѝн* е получено неопределителното местоимение *барадѝн* в говора на крумовградското село Тихомир. *Барадн* се употребява успоредно с *бадѝн* < стб. любоѥдинъ҃, като между двете форми съществува и звукова близост.

1. **Неопределителни местоимения, образувани от други местоимения (въпросителни, относителни, показателни и др.)**.

Неопределителните местоимения в съвременния книжовен български език, както и преобладаващата част от диалектните местоименни облици от тази група, са свързани по произход със старобългарските въпросителни форми къто, чьто, кꙑи, какъ, коликъ, чьи (Иванова-Мирчева, Харалампиев 1999: 114-115, 117-118; Граматика 1991:247-248). В някои източни български говори от мизийски, южнотракийски и родопски тип се срещат и неопределителни форми, образувани със старобългарското въпросително местоимение которꙑи> *кутрѝ*, срв. *н’àкутри*, *не̏кутри*, *нàкутри, кутрѝ дъ е, кутрѝту и дъ е, ѐдъ-кутрѝ, ѐт-кутрѝ, ѝди-кутрѝ* и т.н.

Най-широко разпространен е редът, образуван с частица *ня-*< стб. нѣ- и въпросителни местоименни форми, срв. *н’àкуй (си), не̏кой (си), нѐкой (си), н’àшту(си) //нѐшчо (си), нѐкакъф (си), нѐколкаф (си), нѐчий (си)* и т.н. – *Зимѝ си н’àкуй леф. Н’àшту търсиш ли* (Войнягово, Карловско), *Минàвът н’àкъви òръ и му кàзвът* (Дервент, Дедеагачко), *Н’àкъф чв’ак те шѐтъ. Стрѐлихме н’àкакулку пъти* (Съчанли, Гюмюрджинско), *Н’àкуй ми гу кỳпи. Нѐшту шумулѝ. Н’àкак ъку дѐте плàчи* (Вишовград, Павликенско), *Н’àкаков будалà а тòа* (Драмско), *Нѐчийо детѐ ровѐ* (Годеч), *Нѐкой òти се не сѐти за мѐне. Зѐми нѐкакоф конѐц* (Самоковско), *Нѐкой рòпа на врàтата. Некàкоф мъш дòйде да те бàра* (Костурско), *Н’àкутру са убàди* (Добрево, Добричко), *Ъку вѝдиш н’àкутрии да лàзе, ни гу пỳштъй* (Калипетрово, Силистренско), *Нàкатро са изр’ỳка кòлкото име̏ глàс* (Смолянско) и др.

Първите регистрирани примери за неопределителни местоименни форми с частицата *еди-* < стб. ѥдє/ѥди датират от XII в. (Иванова- Мирчева, Харалампиев 1999:117). – *Ѐди-кòй кàзъл. Ѐди-куйà утишлàл. Дунѐсъл ѐди-кòлку си пърѝ* (Вишовград, Павликенско), *Съ речът ѐдъ-куѝ òръ ѝмът мòмъ зъ глъвѐне. Съ седѝ ѐдъ-кòлку дъ угурѝ*

у̀бу. Сто̀рилу къбъха̀т' ѐдъ-кутро̀ де̏те. Дъ съ срѐшне с ѐдъ-кутрѝ чув'а̀к (Съчанли, Гюмюрджинско), *Иди-кутрѝ жѐна ми ка̀зъ тъй и тъй. Иди-кутро̀ дѐтенце ъ̀съй-ъ̀съй сто̀ре. Саа̀т'ът е ѝди-ко̀лку си* (Еникьой, Ксантийско), *За̀нци го на ѐди-ко̀й си тирзѝйа* (Кайлярско), *А̀бе, на̀ ѐди-ко̀й а̀н йа̀дейне, пѝйне бес па̀ри* (Кукушко) и др. Местоименията с *еди-* означават фиксиран референт (Ницолова 1986:174).

През XVII в. се появяват и неопределителни местоимения, образувани с частица *–годе*(*р*)//*-готу//гот* < стб. наречие годѣ 'угодно', местен падеж от стб. годъ (Иванова- Мирчева, Харалампиев 1999:118) – *ко̀й-го̀де*(*р*), *што̀-го̀де*(*р*), *како̀в-го̀де*(*р*), *какво̀-го̀де*(*р*), *чѝй-го̀де*(*р*), срв. *Сторѝ ма, Бо̀же, направѝ на какв*а̀*-го̀де гадѝна* (Новопазарско), *Ко̀йа-го̀т жина̀ да пъ̀таш, за т уба̀ды. Какъ̀й-го̀ту паха̀р да̀й* (Банат), *Есенес зехме малко вълна, та да натъчем што̀-го̀де за в къшти* (Копривщица) и др. В книжовния български език днес местоименията с *–годе* се употребяват рядко. Причината за тяхното изчезване е близостта им по значение с местоименията от типа *който и да е*, които са предпочитани (Ницолова 1986:174).

В някои източни български говори (Провадийско, Шуменско, Казанлъшко, Гюмюрджинско и др.) се употребяват местоимения от типа *кѝм ко̀й, кѝм ко̀лку, кѝм къквѝ* и т.н, срв. *Кѝм ко̀лку шъ съ нъка̀зва* (Шуменско), *Кѝм къквѝ исто̀рии ѝмъ. Н'а̀мъ кѝм ко̀лку дъ въртѝш* (Съчанли, Гюмюрджинско) и др. Словообразувателният елемент *кѝм* произлиза от турската лексема *kim* 'кой, някой', която е приела в български език функцията на неопределителна частица (БЕР 1979).

В югозападните български говори (Кюстендилско, Корчанско, Прилепско и др.) се срещат неопределителни местоимения, образувани с частица *ер*, която също е от турски произход, срв. *her* 'всякой' (БЕР 1971) – *ѐркой, ѐркакъв, ѐршто – Ѐркой дъ мѝни пу̀ сѐлто у на̀с ке до̀й* (Костурско) и др. В събрания диалектен местоименен корпус е регистриран пример от Прилепско *ер што год* – контаминация от формите с частиците *ер-* и *–годе(р)*.

В някои източни български диалекти се откриват неопределителни местоимения, образувани с частицата *ва̀ре// ва̀ри* от румънско *vare> oare,* срв. *oare care* 'който и да е', *oare cѐ* 'каквото и да е' БЕР, 1979) - *ва̀ри ко̀й* 'неизвестно кой' – *Ше тъ пудѝри ва̀ри ко̀й* (Силистренско), *Тъ̀рси та ва̀ри ко̀й* (Казанлъшко) и др.

В българските говори в Румъния се употребяват неопределителни форми от типа *о̀ркòй* 'който и да е', *о̀ркакво̀ // о̀ркво̀ //*

ò̀ркфò ‘каквото и да е’, *ò̀ркòлко* ‘колкото и да е’ – *Ò̀ркаквò ѝмаше тàм. Вържеме ги със кòнци или със òркфò. И квò ѝма невòйа тàма сàдиш и тỳриш и òрквò ти трѐба тàм . Дъб дỳмашеме на òрквò дърво. Ò̀рквò дърво дебѐло. Ò̀ркòлко ѝма сѐ брàйно им кàзваме* и др. Формите са хибридни. Образувани са от първия компонент *ori* на румънските местоимения *oricine* ‘който и да е’ и *orice* ‘каквото и да е’ и българските въпросителни местоимения (Младенов 1993:386).

В банатския диалект са регистрирани и неопределителни местоименни облици, образувани с гръцкото по произход наречие *макàр* ’поне’– *макàр кòй, макàр куйъ̀, макàр куйѐ, макàр куйъ̀*, срв. *Макàр кòй да ѝд, за му кàжит. Макàр куйъ̀ се жàлва на бирòва, за дàде кунѐ. Макàр куйѐ ревѐ на пъте ми й жàл’. Макàр куйъ̀ да си густѐне, за съднат на търпѐзата* и т.н. Подобни облици се срещат и в сръбски език, където вероятно също са по-нови образувания, срв. *макар шта, ма шта* (Лашкова 2001:151).

В българската диалектна местоименна система се употребяват и местоимения, възникнали чрез свързването на въпросителни местоименни форми с глаголни облици в сегашно, минало или бъдеще време. Освен употребяваните и в книжовния език местоимения от типа *кòй да е, кòйто да е,* в рупската диалектна област се откриват и форми като *кутрѝ дъ е – Че зѐмем какòф да е вòл* (Доброславци, Софийско), *Че га прàим к’иквò да йѐ. Дòнеси ми едън лѐп к’ик’ъф и да йѐ* (Годеч), *Ръкѝте си дъ измѝиш, зѐре штỳ дъ й бàръте* (Дервент, Дедеагачко), *Кòлку дъ е, дрỳгу е, гà ѝмъш сòйни òръ. Тит’ỳн’ пѝе късъф дъ е* (Сълчанли, Гюмюрджинско) и др. Статусът на този вид местоименни форми се определя различно от езиковедите. Според едни автори те са предмет на морфологията, а според други на синтаксиса (Лашкова 1988:12).

От свързването на въпросителни местоименни форми с перфект в среден род са възникнали облиците от реда *кòй билò, штò-билò, какòв билò, колкàв билò* (югозападни говори), срв. в руски език *кой бы ни был*, в сръбски *било који*. В книжовния български език се предпочитат форми, образувани от относителни местоимения, срв. *който и да било*.

От третоличната форма на глагола *бъда* и въпросителни местоимения се образуват източнобългарските неопределителни облици *кòй бъди, късъф бъди, къквò бъди //квò бъди // кò бъди,* срв. в руски език *кто-нибудь, что-нибудь – Кòй бъди ни мò йа кàжи тъс дỳма* (Силистренско) и др. Мястото на глаголната форма може да бъде и пред местоимението, както е в банаския говор - *бът кòй*, срв. в

сръбски език *буди какав* (Лашкова 1988:12) - *Бът кòй за йа зъми, чи й бугàта*. *За пузвè бът куйъ жинъ. За закòл бът куйè пылчи. За дòйат бът куйъ рудйàци.* Срещат се и облици, образувани с относителни местоимения и глагола *бъда*, срв. *къфту бъди, къквòту бъди// квòту бъди//кòту бъди* и т.н. - *Ше идèм кò бъди*. *Дàй ми чърèши квùту бъди* (Силистренско) и др.

Една група неопределителни местоимения са възникнали чрез вторична морфологизация на синтактични конструкции. Така напр. в редица източни български говори се употребяват облици от *нàм-кòй (си), нàм-каквò (си), нàм-какъв (си) , нàм-кòлко(си)* (от *не знàм кòй> нàм кòй*) – *Нàм-кòй та вùка* (Разградско), *Дойдè нàм-какòф си чул'àк, отùде при нàм-каквà си бàба* (Драмско, Сярско) и др.

В някои говори формообразуващата морфема *нàм* се опростява още, срв. *нàм>нà - нà-кòй (си), нà-каквò (си), нà-какъв (си), нà-кòлко (си)*. В говора на с. Буря, Габровско, както и в редица североизточни говори, облиците от реда *нà-кòй (си)* имат две значения: 'неопределеност, неизвестност за събеседника, но определеност, известност за говорещото лице' и 'израз на пренебрежително емоционално отношение'[2]. Местоименията от типа *нà-кòй* влизат в семантична опозиция с тези от типа *н'àкой*, които са индеферентни към признака определеност/неопределеност (известност/неизвестност) по отношение на говорещото лице (Пашов 1965:367). Облиците от реда *нà-кòй* са маркирани и посредством второто си значение. В родопските говори са регистрирани форми, образувани с въпросителното местоимение *кутрù – нàкутри* (Момчиловци, Смолянско) и др.

По същия път в западните български говори са възникнали неопределителните местоименни облици от реда *невè кòй* (от стб. не вѣмъ > *не вèм кòй* (1л. ед. ч.) > *не вè кòй* (3 л. ед. ч.) > *невè кòй* и др.) – *Вишèл е невè кòй* (Сапарево, Дупнишко) и др.

В някои погранични говори са регистрирани конструкции, функциониращи като неопределителни местоимения от типа *òле-гòде* 'що-годе' (Станьовци, Брезнишко), *òле-гòд* 'колко-годе' (Трънско). Произходът им се свързва със старобългарските облици ѥлѣ'едва' или ѥли'колкото; толкова, колкото' (Тодоров 1994:133). Подобни местоимения се откриват и в полски език, срв. *ilekolwiek* 'колкото и да е' от *ile* 'колко' и *–kolwiek* '-годе' (Тодоров 1994:134).

---

[2] Според Пашов е възможно формите да са образувани и от показателна частица *нà* 'ето'(Пашов 1965:367).

От свързването на две местоимения (въпросителни или показателни) са получени неопределителните облици *коѐ-каквѐ // коѐ-квѐ* ‘някакви’ (Трънско) и *сако̀ф–тако̀ф* ‘някакъв’ (Момчиловци, Смолянско) и др. При тези неопределителни местоимения би могло да се говори и за редупликация като словообразувателен метод.

Направеният преглед показва, че класът на неопределителните местоимения в българските диалекти се характеризира с голямо богатство от форми. Една част от тях са възникнали още в старобългарски език, а други са резултат от по-късни развойни процеси. Неопределителните местоименни редове са изградени главно от въпросителните с помощта на разнообразни частици от номинален и вербален произход или от съчетания на числителното *един* с наречия.

Литература

Бояджиев 1970: Бояджиев, Т. Значение и употреба на числителното име *един* в рупските говори. – ИИБЕ. Кн. XIX, 1970, с.743-750.

БЕР: Български етимологичен речник. Т. I , 1971 – Т. IV, 1995.

Видоески 1999: Видоески, Б. Дијалектите на македонскиот јазик. Т. 3. Скопје, 1999.

Витанова 2002: Витанова, М. Неопределителни и отрицателни местоименни форми, образувани с *един* в рупските говори. – Българска реч, 2002, кн. 2, с.46-50.

Граматика 1991: Граматика на старобългарския език. С., 1991.

Граматика 1983: Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология. С., 1983.

Добрев 1980: Добрев, Ив. Произход на старобългарското неопределително местоимение нѣкъıи. – Бълг. език, 1980, кн. 6.

Доrрамаджиева 1974: Дограмаджиева, Ек. Синтакгична характеристика на съчегатия от типа *който и да* в съвременния български книжовен език. – В: Езиковедски изследвания. В памет на проф. Ст. Стойков. С., 1974.

Иванова-Мирчева, Харалампиев 1999: Иванова-Мирчева, Д., Ив. Харалампиев. История на българския език. В. Търново, 1999.

Лашкова 1988: Лашкова, Л. Мястото на българския език в съпоставителното изследване на славянските езици. – Съпоставително езикознание, 1988, № 4-5, с. 7-13.

Лашкова 2001: Лашкова, Л. Сърбо-хърватска граматика. ЕМАС, София, 2001.

Мирчев 1932: Мирчев, К. Източномакедонското и родопско *боедин*, словенско (*n*)*obeden* и зап. слав. žadný-žaden. – Мак. преглед, г. VIII, 1932, кн. 2, с. 9-22.

Мирчев 1978: Мирчев, К. Историческа граматика. С., 1978.

Младенов 1993: Младенов, М. Сл. Българските говори в Румъния. С., 1993.

Мостовска 1988: Мостовска, М. Неопределителни местоимения в българския и полския език. - Съпоставително езикознание, 1988, кн. 4-5, с.73-79.

Мъжлекова 1990: Мъжлекова, М. Речник наа старобългарски думи в днешните български говори. С., 1990.

Ницолова 1986: Ницолова, Р. Българските местоимения. С., 1986.

Осенова 2002: Осенова, П. Семантика и прагматика на българските неопределителни местоимения. С. , 2002.

Пашов 1965: Пашов, П. Особен тип неопределителни местоимения в североизточните български говори (*на-кой, на-какво, на-къде*). – БЕ, 1965, кн. 4-5, с. 362-370.

Попов 1980: Попов, Д. Функционано–семантични особености на местоименията и местоименните наречия, образувани с частица *еди-*. – БЕ, 1980, кн. 5.

Ро Хауге 1981: Ро Хауге, Х. Опит за семантичен анализ на неопределителните местоимения *кой да е* и *който и да е*. – В: Българистични изследвания. Първи българо-скандинавски симпозиум. С., 1981.

Русек 1978: Rusek, J. Z historii zaimków nieokreślonych w języku bulgarskim.- Sprawozdania z posiedzeń Komisji Naukowych PAN, XXII, 1978, № 2.

Тодоров 1994: Тодоров, Т. Етимологични етюди. С. , 1994.

(Статията е публикувана в Сб. Научни изследвания в чест на проф. д-р Боян Байчев. Университетско издателство “Св. св. Кирил и Методий”. Велико Търново, 2005, с. 61-68)